

انتشارات سازمان مجسمه‌سازی

راهنمای عمل
برای آفرین کودکان خیابانی

نویسندگان:

ناز آفرین معروفی - فرانک ایمانی

سرشناسه: معروفی، نازآفرین، ۱۳۵۳-
عنوان و نام پدیدآور: راهنمای عمل برای آموزش کودکان خیابانی/نویسندگان
نازآفرین معروفی، فرانک ایمانی.
مشخصات نشر: تهران: سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۹۰ ص: مصور (رنگی).
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۶۹-۲۲-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۸۳-۸۶.
موضوع: کودکان خیابانی - آموزش و پرورش
شناخت افزوده: معروفی، فرانک، ۱۳۵۵-
شماره افزوده: سازمان بهزیستی کشور
رده بندی دهده: ۶۲۰/۴۷۸۷۳
رده بندی دهده: ۶۲۰/۴۷۸۷۳
شماره کتابشناسی: ۸۸۰-۳

راهنمای عمل برای آموزش کودکان خیابانی

نویسندگان: نازآفرین معروفی - فرانک ایمانی

ناشر: سازمان بهزیستی کشور

مجری: روابط عمومی و امور بین الملل

ویراستار: لیلا رحیمی

طراح جلد: سید مجید برقانی

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: اهدایی

مقدمه

قال رسول الله ﷺ: أَكْرَمُوا أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا أَدَابَهُمْ يُفْقَرُ لَكُمْ

پیامبر اکرم ﷺ: فرزندان خود را گرامی بدارید و نیکو تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود.

هر ساله دستاورد گرفتن تحولات محیطی و تغییر و تنوع در ساختار و فرهنگ جوامع در سراسر جهان، نیاز به فراهم شرایط موجود و نیز پیچیدگی آسیب ها و مشکلات اجتماعی را روبرو می شود و این عدم قطعیت، مدیریت آسیب ها را با چالش های نوینی روبرو می سازد. در این میان، توجه به کودکان از اساسی ترین و محوری ترین رویکردها در برنامه های توسعه ای می باشد. اما در حوزه کودکان، دلایل متعددی در زمینه های مختلف می توان فقر خانواده، زندگی در خانواده های پر تنش مثل ایجاد والدین و مجبور کردن کودکان به کار در خیابان، برخی باورها و فرهنگ های غلط، اندهای سودجو و بعضاً بیماری والدین را نام برد. اما نکته مهم این است که دلیل حضور این کودکان در خیابان هر چه که باشد، منجر به عدم بهره مندی آنها از خدمات مورد نیاز آنها نظیر خدمات آموزشی و خدمات سلامت شده و در نهایت باعث می شود محیط های امن و حضور در کنار پدر و مادر را از آنها می گیریم.

هدف نهایی ما "شهر عاری از کودکان خیابانی می باشد" است. برای رسیدن به این آرمان مهم، نیازمند همکاری تمامی سازمان های مسئول و به ویژه آگاهسازی و آموزش خانواده و نیز حضور فعال تر رسانه ها به ویژه رسانه ملی در امر آگاهسازی عمومی می باشد. اما تا آن زمان، می توان با

استفاده از رویکرد کاهش آسیب، به ارائه خدمات مددکاری و روانشناختی، با توجه به دو اصل اساسی خانواده محوری و توانمندسازی پرداخت.

کتاب حاضر که حاصل زحمات دو تن از همکاران ارجمند در حوزه امور آسیب دیدگان اجتماعی سازمان بهزیستی می باشد، یکی از دست آوردهای مبانی طرح شده فوق می باشد. بر این اساس از سرکار خانم فرانک ایمانی کارشناس مسئول طرح کودکان خیابانی در دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی بهزیستی کشور و سرکار خانم نازآفرین معروفی کارشناس محترم ستاد بهزیستی استان تهران به دلیل تنظیم و تألیف این کتاب تشکر می نمایم. همچنین از جناب آقای دکتر غلامرضا رضایی فر، معاون محترم دفتر که با مطالعه کامل کتاب، بر بالای علمی کتاب افزودند تشکر می نمایم.

در خاتمه از زحمات همکاران خدوم خودم، در حوزه معاونت اجتماعی جناب آقای دکتر نقریه و دکتر ربی که نصر و جناب آقای دکتر حبیب الله مسعودی فرید، تقدیر و قدر دانسی و جناب آقای دکتر علی محمدی که با به امید سربلندی، سلامت و سعادت روزافزون کودکان عزیز ایران اسلامی.

دکتر هماون بهزیستی

معاون وزیر و رییس سازمان بهزیستی کشور

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	سخن‌نی با خوانندگان
۱۱	پیش‌گفتار
۱۳	فصل اول: اصول بهداشتی
۱۵	بهداشت فردی
۱۶	راه‌های انتقال عوامل بیماری‌زا به بدن
۱۸	الف - پوست
۲۰	ب - دستگاه تنفسی
۲۲	ج - دستگاه گوارشی
۲۵	آشنایی با بیماری اسهال
۲۷	پیشگیری
۲۶	درمان
۲۹	آشنایی با بیماری‌های انگلی
۲۹	پیشگیری
۳۰	درمان
۳۱	آشنایی با حشرات موذی
۳۲	پیشگیری
۳۲	درمان
۳۱	آشنایی با بیماری گال
۳۴	علائم گال
۳۵	پیشگیری
۳۵	درمان گال

فصل دوم: آشنایی با بیماری هپاتیت و بیماری HIV/AIDS	۳۷
آشنایی با بیماری هپاتیت	۳۹
شانه های هپاتیت حاد	۴۰
انواع هپاتیت	۴۳
آشنایی با بیماری ایدز	۴۷
نشانه های ایدز	۴۸
راه های انتقال ویروس به بدن	۵۰
شناسایی فرد مبتلا به HIV	۵۱
فصل سوم: توصیه های عمومی به کودکان	۵۵
آشنایی کودک با خطوط ایمنی و ترافیک	۵۷
چگونگی مراقبت از خود در مواقع ترافیک های خیابانی	۵۹
آشنایی کودک با اصول اولیه و چگونگی پاسخ به حریق	۶۱
توصیه های ایمنی به کودک کار خیابان	۶۲
آشنایی کودک با راه های پیشگیری از کودک آزاری	۶۵
فصل چهارم: آشنایی کودکان با حقوق خود	۶۹
حقوق کودک (سازمان ملل ۱۹۸۹)	۷۱
آشنایی با قانون منع بدترین اشکال کار کودکان	۷۷
آشنایی با قانون حمایت از کودکان و نوجوانان	۷۹
منابع	۸۱
چکیده	۸۷

سخنی با خوانندگان

انواع بیماری های جسمی، در اثر تماس و مواجه با عوامل بیماری زا در محیط زندگی و کار، در فرد به وجود می آید. کودکان خیابانی، به دلیل حضور خیابان و عدم آگاهی در خصوص انواع و اقسام بیماری های موجود در سطح جامعه و انتقال آن، در جرگه آسیب پذیرترین گروه های جامعه بوده که گاهی عدم رسیدگی به موقع، منجر به بروز بیماری های غیرقابل درمان در بین آنان می گردد. از این رو لازم است با حذف و یا قطع تماس با این عوامل زیان بار، از ابتلای فرد به بیماری، پیشگیری کرد. بررسی وضعیت فرهنگی و خانوادگی کودکان خیابانی در اکثر موارد نشان می دهد که نمی توان برای آموزش موضوعات مهم و اولیه نظیر اصول اولیه بهداشتی و ایمنی و حقوق اولیه به آموزش های خانواده اکتفا کرد و یکی از اصلی ترین سرفصل های مورد نیاز در کار با کودکان خیابانی آشنا نمودن آنها با راه های محافظت خود از ابتلا به انواع بیماری ها و نیز حقوق اجتماعی مدنی آنهاست.

مددکار اجتماعی و یا مربی در مقام یک آموزش دهنده، می تواند این گروه را با عوامل بیماری زا در محیط کار و زندگی و راه های پیشگیری از آنان، آشنا نموده و با افزایش آگاهی نسبت به اصول بهداشت فردی، انگیزش بیماری ها در آنان جلوگیری نماید. همچنین آگاهی از حقوق اولیه کودکان منجر خواهد شد تا کودکان به عنوان اولین مدافعان حقوق خود فعال بوده و نیز در مواردی که بنا به دلایلی دچار آسیب فردی و اجتماعی می شوند دچار احساس گناه شرمساری و نفرت از خود نشده بلکه با آگاهی از حقوق خود در احقاق آن بکوشند.

سازمان بهزیستی، به عنوان یکی از متولیان ساماندهی کودکان خیابانی، همواره یکی از دغدغه های خود را، پیشگیری از آسیب های جسمی، روانی و

اجتماعی بالاخص آسیب های غیرقابل جبران، در بین این اقشار دانسته است. از طرفی با صرف هزینه اندک پیشگیری از بروز آسیب های جدی می توانیم مبالغ هنگفتی از هزینه هایی را که صرف بازتوانی این گروه می شود صرفه جویی کنیم. از سوی دیگر با در نظر گرفتن احتمال عدم جبران برخی از عوارض آسیب های پیش آمده، اهمیت آموزش و اطلاع رسانی بیش از پیش محرز می شود.

در کتابه، با هدف آموزش به کودکان مستقر در مراکز کودکان خیابانی، تدوین و تسلیم شده و نکاتی نیز درخصوص نحوه تدریس مطالب برای کارکنان، در نظر گرفته شده است. بدیهی است کلیه کودکان در بدو ورود به مرکز می بایست با این مفاهیم آشنا شده و نحوه جلوگیری از بیماری ها را فرا گیرند. در پایان از کلیه رشناسان و سایر متخصصان تقاضا می شود در صورتی که نواقصی در مطالب این کتابچه مشاهده نموده و یا پیشنهادی جهت بهبود مطالب مندرج در آن دارند، با ارسال نقطه نظرات خود از طریق آدرس اینترنتی: Iman@behzisti.ir یا از طریق مکاتبه با معاونت امور اجتماعی سازمان بهزیستی کشور (دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی به آدرس: تهران - ضلع شمالی پارک شهر - بزرگراه بهزیستی کشور (دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی) آگاه نمایند.

ناز آفرین معری - فرانک ایمانی

پیش گفتار

این کتابچه با هدف وحدت رویه در ارایه برنامه های آموزشی به کودکان در کلیه مراکز کودکان خیابانی تدوین گردیده است. لذا برای هر چه پربارتر گردیدن آموزش ها، توجه به موارد زیر پیشنهاد می گردد.

- پیشنهاد می شود که کلاس ها به صورت گروهی تشکیل گردد.
- اندازه مناسب کلاس گروهی در مورد کودکان و نوجوانان حدود ۸ الی ۱۰ نفر باشد.
- طول زمان مناسب برای کودکان تا سن ۱۴ سالگی حداکثر ۴۵ دقیقه و برای بقیه حداکثر ۶۰ دقیقه توصیه می شود.
- کلاس های کودکان خردسال حتماً باید در محیطی شاد و همراه با نمایش و داستان به کودکان در اختیار سپردن مطالب و یادگیری بهتر کمک کند. در این زمان توان از شخصیت های کارتون ها، داستان های معروف، حیوانات و اشیا استفاده کرد.
- مکان مناسب به ایجاد جو مطلوب برای تفریح و بازی بحث و گفتگو کمک شایانی می کند و شرکت کنندگان را علاقه مند و مشتاق می سازد که به راحتی به بحث و مذاکره و تبادل نظر و بیان احساسات بپردازند. لذا مکان مناسب باید دارای مشخصات زیر باشد:
 - ۱- برخوردار بودن از فضای مناسب نسبت به تعداد شرکت کنندگان.
 - ۲- دور بودن مکان از سر و صدا و رفت و آمد.
 - ۳- وجود فضای مناسب مابین میزها و صندلی ها به طوری که کلیه افراد بتوانند یکدیگر را ببینند. در این مورد می توان از میز گرد و یا بیضی استفاده نمود.

این کتابچه از دو بخش تشکیل گردیده است. جزء اول مطالبی است که به صورت علمی ارایه شده و استفاده از آن برای کلیه افراد، از هر گروه و سنی امکان پذیر است و بخش دوم مطالبی است که در قسمت های رنگی و به صورت ۱۷ فعالیت درج گردیده و مربوط به نحوه تدریس به کودکانی است که در درک مطالب این کتابچه ضعیف می باشند و از سواد و تحصیلات متناسب سن خود، برخوردار نیستند.

لازم به توجه است که روش های عنوان شده در این بخش به عنوان پیشنهاداتی است جهت آموزش هر چه بهتر مفاهیم مندرج در کتاب آورده شده اند. بدیهی است که هر قدری که کارشناسان محترم مرکز روش بهتری را با توجه به شرایط و امکانات و اجتماعی و دانش و مهارت های خود می شناسند می توانند از آن روش (ها) استفاده نمایند.

در پایان از همکاری های جناب آقای دکتر نفریه، جناب آقای دکتر فرید و جناب آقای دکتر نصر که تدوین این کتابچه صمیمانه همکاری نموده اند و جناب آقای دکتر رضا که زحمت مطالعه و تأیید این مجلد را به عهده داشته و جناب آقای داغستان که مشورت ما در تدوین این کتابچه بوده اند تقدیر و تشکر به عمل می آید.

امید است با ارایه این مطالب به کودکان و بانیان گرامی هر چند کوچک در جهت ارتقای سطح زندگی کودکان این سرزمین بر بسته شود.